

Vera Smole

Frazemi s pomensko sestavino *hitenje* v slovenskem vzhodnodolenjskem šentruperskem govoru

1 Uvod

1.1

Človekovo izkustvo časa se v frazemih pogosto izraža a) neposredno, tj. ali z njegovo gospodarno izrabo ali nespametnim zapravljanjem, s prijetnim zapolnjevanjem, hitrim minevanjem, pomanjkanjem in tudi s preobilico;¹ b) posredno, tj. ko prekratek čas za udejanjenje določene aktivnosti postane problem, ki ga človek skuša razrešiti s hitenjem; hitenje je torej skrajšanje običajnega trajanja določene dejavnosti.

1.2

Od zbranih in še neobjavljenih² frazemov vzhodnodolenjskega šentruperskega govora so tokrat predstavljeni najprej frazemi s sestavino čas, narečno *cajt* – teh je 20 in 1 pregovor –, nato pa še 50 takih, ki vsebujejo pomensko sestavino *hiteti*, *hitenje*. Terensko zbiranje kakršnega koli narečnega gradiva ima dva osnovna namena: a) odkrivati in predstavljati sistem(e) posamičnega(-ih) krajevnega(-ih) govora(-ov) in istočasno oplajati slovenski jezikovni diasistem, b) iz njega izluščiti tiste sestavine, ki so ali se bodo – ustrezno prilagajene – sčasoma pokazale kot primerne za knjižni sistem in ga tako obogatile. Obema namenoma služijo v tem prispevku slovarsko urejeni frazemi, predvsem drugemu pa ugotavljanje zastopanosti narečnih frazemov v osrednjih dveh priročnikih knjižnega jezika, tj. v Slovarju slovenskega knjižnega jezika (dalje SSKJ) in Slovarju slovenskih frazemov Janeza Kebra (dalje SSF), da bi izločili predvsem tiste, ki jih v priročnikih ni, a bi lahko postali njun del v

1 Frazemi, ki izražajo preobilico časa, v to raziskavo niso vključeni.

2 Izjema so nekateri frazemi, ki so bili zajeti v druge raziskave, in sicer s sestavinami *oko* (Smole 2007a), *rit* (Smole 2007b), *usta* in *jezik* (Smole 2008a) in *pes* (Smole 2014).

prihodnjih izdajah. Po razširjenosti frazemov v več različnih narečnih sistemih in knjižni zvrsti slovenskega jezika se frazemi delijo na knjižne, splošno-slovenske ali skoraj splošnoslovenske, pogoste, redke, področne in lokalne (Smole 2008b: 69).

2 Zastopanost šentruperskih frazemov v SSKJ in SSF

2.1

V šentruperskem govoru se je do sedaj³ s sestavino čas, narečno *cajt*, nabralo 20 frazemov in en pregovor, kar je precej več, kot jih ima SSF, kjer od njih najdemo le enega, tj. *bogu čas krasti*, drugih pa ima, šteto brez variant, še osem. Več, tj. kar štirinajst skupnih s šentruperskimi, jih najdemo v SSKJ med frazeološkim ali drugim ponazarjalnim gradivom, ti so: *biti na času*, *bogu čas krasti*, *čas izgubljati (tratiti)*, *čas povozi koga*, *čas svoje prinese*, *delati komu kratek čas*, *dolgčas prodajati*, *en lep čas*, *imeti židan (pisan) čas*, *iti s časom naprej*, *od časa do časa*, *pridobiti na času*, *svoj čas*, *za vse večne čase*.

2.1.1

Frazemov s sestavino *cajt* 'čas',⁴ ki jih SSKJ in SSF nimata (ali je manjša razlika v sestavinah in pomenu), je sedem in bi zanje lahko rekli, da so z zamenjavo neknjižne sestavine *cajt* s knjižno čas nov prispevek k naboru slovenskih frazemov:

cajt gre, *ko bi ga s kolom podil* 'čas zelo hitro mineva'

imeti koga, kaj za kratek cajt 'imeti koga, kaj za zabavo, za odganjanje dolgočasje'

(kaj) imeti svoj cajt 'dogajati se kaj ob določenem, predvidenem času'

gre na tesno s cajtom 'biti malo ali komaj dovolj časa za opraviti kakšno delo' (SSKJ: *je na tesnem s časom* 'ima zelo malo časa (za kaj)')

ura je cajt 'napočil je pravi čas za kaj'

zadnji cajt 'skrajni čas je, da se kaj zgodi'

Cajta ne moreš zavrteti nazaj. '1. preteklih ravnanj ne moreš popravljati, 2. ne moreš se pomladiti' (SSKJ: *kolo časa se ne more obrniti nazaj* 'preteklost se ne vrne')

3 Nabor frazemov katerega koli govora je težko kdaj popoln, saj je raziskava vedno zamejena le na del govorcev.

4 V nadaljevanju bo knjižna ustreznica leksema *cajt* izpuščena.

2.1.2

Frazemov s sestavino *cajt*, ki jih ima SSKJ, ne pa SSF, je dvanajst:

biti na cajtu 'čas poroda je blizu (o kravi, kobilu ...)'
cajt izgubljeni 'brez učinka, potrebe kaj delati'
cajt povozi koga 'kdo zamudi priložnosti, ne sledi spremembam'
cajt svoje prinese 'sčasoma se vse uredi, po daljšem trajanju se stvari omilijo'
delati komu kratek cajt 'zabavati koga, početi kaj, da komu ni dolgčas'
dolgcajt 'dolgčas' *prodajati* 'dolgočasiti se'
en lep cajt 'precej dolgo'
imeti židan (pisan) cajt 'imeti dovolj (prostega) časa'
od cajta do cajta 'včasih, vsake toliko časa'
pridobiti na cajtu 'opraviti kaj prej, hitreje'
svoj cajt 'nekoč, nekdanj, prej'
za vse večne cajte 'za vedno, za zmeraj'

2.2

Po kriteriju za izbor frazemov s pomensko sestavina *hiteti*, *hitenje* se je v šentruperskem govoru nabralo 50 frazemov in en pregovor. V SSF jih je od njih le pet: *imeti dober nos*, *kuzla skače v rit komu*, *povedati oz. odgovoriti kot iz topa*, *rasti ko konoplja*, *kaj trka na vrata*. Spet je ujemanje večje s SSKJ, in sicer je obema sistemoma skupnih (ali vsaj zelo podobnih) naslednjih 20 frazemov in en pregovor:⁵ *besede mu kar vrejo iz ust* (šentr. *letijo*), *že bije plat zvoná, čez noč, en dva tri, imeti dober nos, kdo je hitrih, urnih pet, kot bi mignil, mimo grede, na hitrico, ne bodi len, tega si ne da dvakrat reči, jezdit, voziti kot vrag, hiti, da vse frči po zraku, odgovoril je, kot bi ustrelil iz topa, rasti ko gobe po dežju, rasti ko konoplja, s kljuge sneti kaj, kaj trka na vrata, ura bo noč, Ura teče, nič ne reče*. Najdemo pa tudi tri frazeme, ki jih SSKJ nima, ima pa jih SSF; ti so: *kuzla skače komu v rit, povedati ko iz topa, [priti, narediti ...] ko bi z očmi trenil*. Kljub temu lahko ponovno ugotovimo, da je že sam SSKJ dober vir za izdelavo precej obsežnejšega frazeološkega slovarja slovenskega jezika, kot je obstoječi SSF.

2.2.1

Frazemov s pomensko sestavino *hiteti*, *hitenje*, ki jih SSKJ in SSF nimata (ali je manjša razlika v sestavinah in pomenu), je v šentruperskem govoru

⁵ Frazemi so navedeni tako, kot se pojavljajo v SSKJ, zato niso vedno v slovski obliki.

nabranih 24 in mnogi od njih bi lahko postali tudi del knjižnega frazemskega sistema:

besede letijo iz ust komu 'hitro govori' (SSKJ: *besede mu kar vrejo iz ust* 'veliko in z lahkoto govori')

biti pijan, če kdo komu samo tepko 'vrsta hruške' *v rit vrže* 'zelo hitro, z malo alkohola se kdo opije'

bo kaj jutri 'kaj bo prišlo, se zgodilo zelo kmalu'

bušiti 'planiti' *z besedo na dan* 'na hitro nekaj povedati'

dedec samo hlače vrže nanjo 'žena zelo hitro zanosi'

dvakrat iti spat, pa bo 'kaj se bo zgodilo zelo hitro, kmalu'

govoriti, kar jezik ne zlomiti 'zelo hitro govoriti'

imeti dobro oko 'hitro opaziti kaj'

imeti za enim rokavom smeh, za drugim jok 'hitro menjavati razpoloženja /se reče za čustvenega otroka/človeka, ki se hitro smeje in enako hitro tudi joka/

iti, ko bi koga navil 'iti urno, hitro, živahno'

iti, ko bi koga v rit ustrelil redko 'zelo hitro (od)iti, umakniti se iz neprijetne situacije ali iz strahu pred kom'

iti, ko bi komu pod nogami gorelo (~ *ko bi kdo komu pod nogami kuril*) 'zelo hitro (od)iti /ponavadi iz neprijetne situacije/

iti, ko bi komu za ritjo/za petami gorelo 'zelo hitro (od)iti, umakniti se iz neprijetne situacije'

iti, ko bi komu rit zažgal 'zelo hitro (od)iti, umakniti se iz neprijetne situacije'

iti ko pes po ledu 'hitro in prihuljeno /se reče za koga, ki ponižno odide, ko ga kdo našene/

iti (bežati), ko bi voda za ritjo gorela komu 'hitro se se umakniti/uiti neprijetni situaciji'

iti ko veriverica <*po grmovju*> 'iti hitro, gibčno'

iti sto na uro 'iti zelo hitro'

letati ko ptič 'hitro, lahkotno se giblje'

ne smeti komu dva palca navzkriž pokazati 'kdo je zamerljiv, hitro užaljen'

ob prvem (= *od šuba*) *narediti* '1. hitro, 2. ob/v prvem poskusu narediti'

od danes na jutri 'zelo hitro'

teči, da pete koga komaj dohajajo 'zelo hitro teči'

vreči kaj v usta (*krof* 'golšo') 'na hitro kaj pojesti'

2.2.2

Frazemov s pomensko sestavino *hiteti*, *hitenje*, ki jih ima SSKJ, ne pa SSF, je 16 in en pregovor:

bije plat zvona ‘je zadnji čas, mudi se, hitro je treba ukrepati’
čez noč ‘na hitro, naenkrat’
en dva tri ‘v trenutku, hipu, zelo kmalu’
imeti urne (lahke) pete ‘imeti hitro in lahkotno hojo’
jezik teče komu, ko bi bil namazan ‘zelo hitro, spretno govoriti’
ko bi mignil ‘zelo hitro, v trenutku’
mimo grede ‘1. spotoma, 2. (na) hitro’
na hitrico ‘1. zelo hitro, 2. hitro in površno’
na ho-ruk narejeno ‘na hitro, površno narejeno’
ne bodi len pragm. fr. ‘izraža hitro odločitev za neko opravilo, dejanje’
ni treba komu dvakrat reči ‘ni treba prositi koga, bo sam rad in hitro prišel, napravil’
poditi <se> ko vrag ‘zelo hitro voziti’
<tako> hiteti, da vse leti (frči) po luftu ‘zraku’ ‘zelo hiteti /kaj delati/’
s kljuke sneti koga ‘na hitro koga dobiti za kakšno delo’
ura bo noč ‘čas priganja /npr. pri kakšnem delu/’
Ura teče, nič ne reče. pregovor ‘čas hitro in neopazno mineva’

2.2.3

Frazemi s pomensko sestavino *hiteti, hitenje*, ki jih nima SSKJ, ima pa SSF, so trije:

kuzla skače komu v rit ‘komu se mudi kaj narediti, je v časovni stiski’⁶
povedati ko iz topa ‘1. hitro povedati, odgovoriti, 2. dobro znati’
[priti, narediti ...] ko bi z očmi trenil ‘zelo hitro’

3 Nadaljnja pomenska členitev frazemov s pomensko sestavino *hiteti, hitenje*

Frazemi s pomensko sestavino *hiteti, hitenje* se razvrščajo v sedem podpomenov, med katerimi imajo nekateri še podpodpomene (osnovni: po SSKJ *hiteti* in *hiter*):⁷

- ‘hitro se premikati’
 ‘iti zelo hitro’ *iti sto na uro*
 ‘hitro voziti’ *poditi <se> ko vrag*

6 Pomen v SSF je drugačen, in sicer: /vulg.; pren./ ‘kdo je v težkem, neprijetnem položaju, v stiski’.

7 Osnovni pomeni (1., 2. ...) so vzeti iz razlag glagola *hiteti* in pridevnika *hiter* v SSKJ.

1.2. 'hitro se premikati zaradi neprijetne/nevarne situacije, bežati'

'hitro oditi /npr. zaradi neprijetne situacije/' *iti, ko bi komu rit zažgal; bežati (teči, iti), ko da komu gori pod nogami (~ ko bi komu pod nogami gorelo; ~ ko bi kdo komu pod nogami kuril); iti (bežati), ko bi komu voda za ritjo gorela; iti, ko bi koga v rit ustrelil; iti, ko bi komu za ritjo (za petami) gorelo; teči, da pete koga komaj dohajajo; ubrati jo po bližnjici*

1.3 'hitro in na poseben način se premikati'

'hitro in prihuljeno' *iti ko pes po ledu*

'iti hitro, gibčno, lahkotno' *iti ko veverica <po grmovju>, letati kot ptič, iti, ko bi koga navil*

'imeti hitro in lahkotno hojo' *imeti urne (lahke) pete*

2. 'hitro delati/narediti, ukrepati/ukreniti'

'zelo hiteti /kaj delati/' *<tako> hiteti, da vse leti (frči) po luftu 'zraku'*

2.1 'hitro, brez odlašanja'

'1. hitro, 2. ob prvem poskusu narediti' *ob prvem (= od šuba) narediti*

'1. zelo hitro, 2. hitro in površno' *na hitrico, na horuk*

'izraža hitro odločitev za neko opravilo' *ne bodi len*

2.2. 'hitro delati, ukrepati zaradi časovne stiske'

'na hitro koga dobiti za kakšno delo' *s kljuke sneti koga*

3. 'hitro izvajati/izvesti kako dejanje'

'(zelo) hitro govori kdo' *besede letijo z ust komu; govoriti [hitro], kar jezik ne zlomiti; jezik teče komu, ko bi bil namazan*

'na hitro nekaj povedati' *bušiti 'planiti' z besedo na dan; povedati ko iz topa; povedati, ko bi iz topa ustrelil*

'na hitro pojesti kaj' *vreči kaj v usta (krof 'golšo')*

4. 'v kratkem času spremeniti dimenzijo, razpoloženje, čustvovanje'

'zelo hitro rasti' *rasti kot konoplja v dreku, rasti kot gobe po dežju*

'hitro menjavati razpoloženja' *imeti za enim rokavom smeh, za drugim jok*

'biti zamerljiv, hitro užaljen' *ne smeti komu dva prsta navzkriž pokazati*

5. 'hitro zaznati/zaznavati kaj'

'hitro/počasi kaj zaznati /ugotoviti/ oz. /opaziti/' *imeti dober/slab nos; imeti dobro oko*

6. ‘v kratkem času (lahko tudi brez napora) se kaj zgodi, kdo kaj naredi’
 ‘zelo hitro/z malo alkohola se kdo opije oz. /kdo kaj stori/’ *biti pijan, če kdo komu samo tepko* ‘vrsta hruške’ *v rit vrže*
 ‘zelo hitro zanosi (o ženski)’ *dedec samo hlače vrže nanjo*
 ‘zelo hitro, v trenutku’ *en dva tri, kot bi mignil, [priti, narediti ...] ko bi z očmi trenil*
 ‘1. spotoma, 2. (na) hitro’ *mimo grede*
 ‘na hitro, naenkrat’ *čez noč*
 ‘zelo kmalu, zelo hitro’ *dvakrat gremo spat, od danes na jutri, to bo jutri*
 ‘ni treba prositi koga, bo sam rad in hitro prišel’ *ni treba komu dvakrat reči*
7. ‘čas/situacija (neopazno) preganja koga’
 ‘biti v časovni stiski, biti prisiljen hitro ukrepati’ *voda teče v grlo komu; bije plat zvona; kuzla skače v rit komu*
 ‘čas (neopazno) hiti, priganja’ *Ura teče, nič ne reče; ura bo noč; trka na vrata kaj (= pred vratmi je kaj)*⁸

4 Slovarsko urejeni frazemi⁹

4.1 Frazemi s sestavino čas, nar. *cajt*

- 1 **biti na cajtu** • *bèt na cà:jti* ‘čas poroda je blizu (o kravi, kobili ...)’¹⁰
Ancùoj buo trá:ba kàr miérkat, je Lì:ska na cà:jti. – Nocoj bo treba kar merkati ‘paziti’, je Liska ‘ime krave’ na cajtu ‘času’.
 SSKJ +, SSF –
- 2 **bogu cajt krasti** • *bugù:/bù:gi cà:jt kràst* ‘nič (pametnega) delati, lenariti’
Ná:səm vjěč za nabjèna rá:bùo, samù šje bugù:/bù:gi cà:jt krà:dəm. – Nisem več za nobeno rabo, samo še bogú/bógu čas kradem.
 ☐ SSKJ +, SSF (91) **bógu čas krásti** /ekspr.; pren./ *lenariti*

8 Frazema se po pomenu povsem ujemata, zato ju obravnavam skupaj.

9 Opis zgradbe geselskega članka in pomeni znakov so dostopni v Smole 2014.

10 Narečno gradivo je zapisano z vnašalnim sistemom ZRCola, ki ga je na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU razvil dr. Peter Weiss.

- 3 **cajt gre, ko bi ga s kolom podil** • *cà:jt griè, ku-b ga s kuá:lam pudì:u* ‘čas zelo hitro mineva’

Dèjmuo, griè cà:jt, ku-b ga s kuá:lam pudì:u. – Dajmo (pohitimo), čas gre (teče), kot bi ga s kolom podil. (Se reče zlasti takrat, ko se kaj mudi narediti.)

☐ SSKJ –, SSF –

- 4 **cajt izgubljati (tratiti)** • *cà:jt zgù:blèť (trá:tèť)* ‘brez učinka, potrebe kaj delati’

Pù:st tù: par miér, samù cà:jt zgù:blèšť (trà:tèšť). – Pusti to pri miru, samo čas izgubljaš (tratiš).

☐ SSKJ +, SSF –

- 5 **cajt povozi koga** • *cà:jt puvuós kièrga* ‘kdo zamudi priložnosti, ne sledi spremembam’

Tà:ga j-pa žiè cà:jt puuá:zu. – Tega je pa čas povozil.

☐ SSKJ +, SSF –

- 6 **cajt svoje prinese** • *cà:jt sujù: pərnjá:sjè* ‘sčasoma se vse uredi, po daljšem trajanju se stvari omilijo’

Na sèkìrèj sje, sa buo cà:jt sujù: pərníèsu. – Ne sekiraj se (ne skrbi), saj bo čas prinesel svoje.

☐ SSKJ +, SSF –

- 7 **delati komu kratek cajt** • *dá:lat kièrmu krá:tèť cà:jt* ‘zabavati koga, početi kaj, da komu ni dolgčas’

Si muòram kàr sà:m krá:tèť cà:jt dá:lat. – Si moram kar sam delati kratek čas.

☐ SSKJ +, SSF –

- 8 **dolgcajt ‘dolgčas’ prodajati** • *dàukcajt pradà:jèť* ‘dolgočasiti se’

A: *Kugà:-s pa kej dá:laù dènjèš?* B: *Kugà: nà:k, dàukcajt pradà:jèu.* – A: Koga ‘kaj’ pa si kaj delal danes? B: Koga ‘kaj’ neki, dolgčas sem prodajal.

☐ SSKJ +, SSF –

- 9 **en lep cajt** • *an là:p cà:jt* ‘precej dolgo’

Že-n là:p cà:jt je nà:səm vj:du. – Že en lep čas je nisem videl.

☐ SSKJ +, SSF –

- 10 **imeti koga, kaj za kratek cajt** • *mět* kięrga, *kej za krá:tęk cà:jt* 'imeti koga, kaj za zabavo, za odganjanje dolgočasja'
Usaj má:čka mà:m za krá:tęk cà:jt. – Za kratek čas imam vsaj mačka.
 [L] SSKJ –, SSF –
- 11 **(kaj) imeti svoj cajt** • *kěj mět sų:j cà:jt* 'dogajati se kaj ob določenem, predvidenem času'
Usà:k dǎ:ų, usà:ka stvà:r mà: sų:j cà:jt. – Vsako delo, vsaka stvar ima svoj čas. (Vse je potrebno delati o pravem času.)
 [L] SSKJ –,¹¹ SSF –
- 12 **imeti židan (pisan) cajt** • *mět žì:dan/pì:san cà:jt* 'imeti dovolj (prostega) časa'
Maš žì:dan (pì:san) cà:jt, pa pukuós trá:ųo. – Imaš židan/pisan čas, pa pokosi travo.
 [L] SSKJ ekspr. **ima pisan, zlat, židan čas** 'veliko prostega časa', SSF –
- 13 **gre na tesno s cajtom** • *grìę na tięsan s cà:jtam* 'biti malo ali komaj dovolj časa za opraviti kakšno delo'
Tų:lje ų-šlų: pa na tięsan s cà:jtam. – Tole bo šlo pa na tesno s časom.
 [L] SSKJ ~ ekspr. **je na tesnem s časom** 'ima zelo malo časa (za kaj)', SSF –
- 14 **iti s cajtom naprej** • *jět s cà:jtam naprà:j* 'prilagoditi se razmeram, biti napreden; sprejeti novosti'
Je trǎ:ba jět s cà:jtam naprà:j. – Je treba iti s časom naprej. [K] Pogost odgovor koga, ko si nabavi kaj novega, npr. kakšen stroj, boljši avto itd.
 [L] SSKJ +; SSF (368) ~ **íti v korák s časom** /ekspr.; pren., nedov. 'hoditi/prilagajati se razmeram, biti napreden'
- 15 **od cajta do cajta** • *at cà:jta da cà:jta* 'včasih, vsake toliko časa'
At cà:jta da cà:jta mi gđų: kej pǎrnjá:sje. – Od časa do časa mi kdo kaj prinese.
 [L] SSKJ +; SSF –
- 16 **pridobiti na cajtu** • *pǎrdabět na cà:jti* 'opraviti kaj prej, hitreje'
S-kej pǎrdų:bu na cà:jti, čje-s šu čęs xųosta? – Si kaj pridobil na času, če si šel skozi gozd? (Si prišel skozi gozd prej kot bi sicer?)
 [L] SSKJ +, SSF –

11 Pleteršnik: *o svojem času seinerzeit.*

- 17 **svoj cajt** • *sù:j cà:jt* ‘nekoč, nekdam, prej’
Sù:j cà:jt aldjìe šje bràt nà:sa znà:l. – Nekoč ljudje še brati niso znali.
 ☐ SSKJ +, SSF –
- 18 **ura je cajt** • *ù:ra je cà:jt* ‘napočil je pravi čas za kaj’
Alà, ustán, ù:ra je cà:jt! – Alo, vstani, ura je čas!
 ☐ SSKJ –, SSF –
- 19 **za vse večne cajte** • *za usìe vièčnìe cà:jtìe* ‘za vedno, za zmeraj’
Šje mi-j zamièrla za usìe vièčnìe cà:jtìe. – Se mi je zamerila za vse večne čase.
 ☐ SSKJ +, SSF –
- 20 **zadnji cajt** • *zà:dàn cà:jt* ‘skrajni čas je, da se kaj zgodi’
Zà:dàn cà:jt de-j šù, sòm ga mù pa rà:s žìe pàùæn kù:far. – Bil je skrajni čas, da je odšel, (saj) sem ga imel res že poln kufer ‘kovček’ (= težko sem ga že prenašal).
 ☐ SSKJ –, SSF –
- 21 **Cajta ne moreš zavrteti nazaj**. *pregovor* • *Cà:jta na muòraš nazà:j zavèrtèt.*
 ‘1. preteklih ravnanj ne moreš popravljati, 2. ne moreš se pomladiti’
 ☐ SSKJ ~ **kolo časa se ne more obrniti nazaj** ‘preteklost se ne vrne’, SSF –

4.2 Frazemi s pomensko sestavino *hiteti*, *hitenje*¹²

- 1 **besede letijo iz ust komu** • *bèšà:dìe lètjìe z ù:jst* kièrmu ‘hitro govori’
Bèšà:dìe mu kàr lètjìe z ù:jst. – Besede mu kar letijo iz ust.
 ☐ SSKJ ~ ekspr. **besede mu kar vrejo iz ust** ‘veliko in z lahkoto govori’, SSF –
- 2 **bežati (teči, iti) kot da komu gori pod nogami** • *béjžèt (tjèçt, jèt)*, *ku-b* kièrmu *gurà:ù pud nagà:m* ‘zelo hitro beži (teče) – kot da bi bil v nevarnosti’
Je bá:jžu, ku-b mu gurà:ù pud nagà:m. – Je bežal, ko bi mu gorelo pod nogami.
 ☐ SSKJ – (ekspr. **gori mu pod nogami, petami** ‘je v veliki stiski, nevarnosti’; **beži, kot da bi mu tla gorela pod nogami** ‘zelo hitro, kolikor more’), SSF (enako kot v SSKJ)

12 Ker bi bili frazemi slovarsko uvrščeni pod različne iztočnice, niso oštevilčeni.

- 3 **bije plat zvona** • *bì:je plàt zgunà:* ‘je zadnji čas, da se kaj ukrene; mudi se, hitro je treba ukrepati’

Zdèj pa že bì:je plàt zgunà:. – Zdaj pa že bije plat zvona.

☐ SSKJ **že bije plat zvoná** ‘zadnji čas je, da se kaj stori, ukrene’, SSF –

- 4 **biti pijan, če kdo komu samo tepko ‘vrsta hruške’ v rit vrže** • *bèt pjèn, če gđù:* *kièrmu samu tìepkũo ʉ rèt vəržẽ* ‘zelo hitro, z malo alkohola se kdo opije’

Nàš á:ta je pjèn, čẽ mu samu tìepkũo ʉ rèt vəržẽš.

☐ SSKJ –, SSF –

- 5 **bušiti ‘planiti’ z besedo na dan** • *bù:šẽt z bẽšà:da na dà:n* ‘na hitro nekaj povedati’

Tũ:k-cajt je biũ tĩ:x, puá:l je pa bù:šũ z bẽšà:da na dà:n. – Toliko časa je bil tiho, polni ‘potem’ pa je bušil ‘planil’ z besedo na dan.

☐ SSKJ –, SSF –

- 6 **čez noč** • *čẽz nũ:č* ‘na hitro, naenkrat’

Tà:j pa kar čẽz nũ:č abugá:tu. – Ta je pa kar čez noč obogatel.

☐ SSKJ ~ ekspr. **čez noč je zaslovel** ‘naenkrat, nepričakovano’, SSF –

- 7 **dedec samo hlače vrže nanjo** • *dà:c samũ xlá:čjẽ nà:je vəržjẽ* ‘žena zelo hitro zanosi’

Sa rá:kẽl, de-j bla nasiéčjẽ, če-j dà:c samũ xlá:čjẽ nà:je vèrgu. – So rekli, da je bila noseča, če je dec ‘dedec’ samo hlače nanjo vrgel.

☐ SSKJ –, SSF –

- 8 **dvakrat iti spat, pa bo** • *dvà:kat jèt spà:t, pa bùo* ‘kaj se bo zgodilo zelo hitro, kmalu’

A: *Kjìe-j šjẽ šũ:la!* B: *Buš žjẽ vù:dla, dvà:kat grièmuo spà:t, pa bùo.* – Boš že videla, dvakrat gremo spat, pa bo.

☐ SSKJ –, SSF –

- 9 **en dva tri** • *èn-dva-trj:* ‘zelo kmalu, zelo hitro’

Jò:j, je žjẽ septá:mbar – èn-dva-trj: pa buo zĩ:ma tljè. – Joj, je že september, en dva tri, pa bo prišla zima.

☐ SSKJ +, SSF –

- 10 **govoriti, kar jezik ne zlomiti** • *guvarə̀t, kar já:zək na zlá:mt* ‘zelo hitro govoriti’
Je gày:ru, kar nej já:zək zlá:mu. – Je govoril, kar ni jezik zlomil.
 ☐ SSKJ –, SSF –
- 11 **imeti dober(/slab) nos** • *mət duə̀bər (/slàp) nù:s* ‘hitro (/počasi) kaj ugotoviti, predvidevati’
Mà:š pa duə̀bər nù:s, ná:səm mý:slu, de-ùš prèc pugrú:ntala. – Imaš pa dober nos, nisem mislil, da boš pogruntala ‘ugotovila’.
 ☐ SSKJ +, SSF (595) **iméti [dóber] nós [za kàj]** /pog.; pren./ ‘bistro, pravilno predvidevati’
- 12 **imeti dobro oko** • *mət duə̀bar ù:č* ‘hitro opaziti kaj’
Tà: ma pa duə̀bar ù:č, nəč mu na ú:đje. – Ta ima pa dobro oko, nič mu ne uide.
 ☐ SSKJ – (ekspr. **imeti oči za kaj** ‘imeti sposobnost za opazovanje, proučevanje’), SSF –
- 13 **imeti urne (lahke) pete** • *mət ú:rne (láxkje) pətje* ‘imeti hitro in lahkotno hojo’
Tà: pa mà: ú:rne/láxkje pətje. – Ta pa ima urne/lahke pete.
 ☐ SSKJ ~ eksp. **fant je hitrih, urnih pet** ‘lahko hitro hodi, teče’, SSF –
- 14 **imeti za enim rokavom smeh, za drugim jok** • *mət za-nəm raká:vam smä:x, za drù:gəm jùok* ‘hitro menjavati razpoloženja /se reče za čustvenega otroka/človeka, ki se hitro smeje in enako hitro tudi joka/’
Za-nəm raká:vam ma smä:x, za drù:gəm pa jùok. – Za enim rokavom ima smeh, za drugim pa jok.
 ☐ SSKJ – (~ eksp. **ima smeh in jok v enem mehu** ‘njegovo razpoloženje zelo hitro prehaja iz ene skrajnosti v drugo’), SSF –
- 15 **iti, ko bi koga navil** • *jət ku-b kiə̀rga navì:u* ‘iti urno, hitro, živahno’
Je šlà kje pu Paunì:c, ku-b je navì:u. – Je šla tja po Povnici ‘Ponvica, ledinsko ime’, ko bi jo navil.
 ☐ SSKJ –, SSF –
- 16 **iti, ko bi koga v rit ustrelil** redko • *jət, ku-b ga u rət ustrà:lu* ‘zelo hitro (od)iti, umakniti se iz neprijetne situacije ali iz strahu pred kom’

Samù de ga je bá:ba puglièdala – je šù, ku-b ga ỳ rèt ustrà:lu. – Samo da ga je baba ‘žena’ pogledala – je šel, ko bi ga v rit ustrelil.

☐ SSKJ –, SSF –

- 17 **iti, ko bi komu pod nogami gorelo** (~ **ko bi kdo komu pod nogami kuril**) • *jèt, ku-p* kièrmu *pud nagà:m gurá:ù* (~ *ku-p* gdù: kièrmu *ukú:ru pud nagà:m*) ‘zelo hitro (od)iti /ponavadi iz neprijetne situacije/’, sop. **iti ko bi komu rit zažgal, iti ko bi koga v rit ustrelil**

Je šù, ku-b mu pud nagà:m gurá:ù (ukú:ru). – Je šel, kot bi mu pod nogami gorelo (ukuril ‘kuril’).

☐ SSKJ – (ekspr. **gori mu pod petami** ‘je v veliki stiski, nevarnosti’, SSF (690) ~ **pod petami gorí kómu** /ekspr.; pren., 3. os. ed., tudi kot primera s **kot da/ kdo je v veliki stiski, nevarnosti; sop.: tla pod nogami gorijo komu**

- 18 **iti, ko bi komu za ritjo (za petami) gorelo** • *jèt, ku-b* kièrmu *za rì:tje (pètà:m) gurá:ù* ‘zelo hitro (od)iti, umakniti se iz neprijetne situacije’

Je šù kje čes plàc, ku-b mu za rì:tje (pètà:m) gurá:ù. – Je šel tja čez plac ‘trg’, ko bi mu za ritjo (petami) gorelo.

☐ SSKJ –, SSF –

- 19 **iti, ko bi komu rit zažgal** • *jèt, ku-b* kièrmu *rèt zažgà:ù* ‘zelo hitro (od)iti, umakniti se iz neprijetne situacije’

Ku sa sje začìel at pulì:tkje má:nt, je pa šù, ku-b mu rèt zažgà:ù. – Ko so se začeli od ‘o’ politiki meniti, je pa šel, ko bi mu rit zažgal. *Ku-j blu trá:ba za pjá:čje dàt, je pa šù, ku-b mu rèt zažgà:ù.* – Ko je bilo treba za pijačo dati, je pa šel, ko bi mu rit zažgal.

☐ SSKJ –, SSF –

- 20 **iti ko pes po ledu** • *jèt ku pès pu lièt* ‘hitro in prihuljeno /se reče za koga, ki ponižno odide, ko ga kdo nažene/’

Je šù ku pès pu lièt. – Je šel ko pes po ledu.

☐ SSKJ –, SSF –

- 21 **iti (bežati), ko bi voda za ritjo gorela komu** • *jèt, ku-b* *uá:da za rì:tje gurà:la* kièrmu ‘hitro se se umakniti/uiti neprijetni situaciji’

Napèru ga-j razdrá:žu, zdèj pa grìe (bèžì:), ku-b mu uá:da za rì:tje gurà:la. – Naprvo ‘najprej’ ga je razdražil, zdaj pa gre (beži), ko bi mu voda za ritjo gorela.

☐ SSKJ –, SSF –

- 22 **iti ko veverica <po grmovju> • jət ku lá:varca <pu gərmù:j>** ‘iti hitro, gibčno’

Mà: uòsəndəʂət lã:t, pa griɛ ku lá:varca <pu gərmù:j>. – Ima osemdeset let, pa gre ko veverica <po grmovju>.

☐ SSKJ –, SSF –

- 23 **iti sto na uro • jət stù: na ù:ra** ‘iti zelo hitro’

Səm muògu jət stù: na ù:ra, diɛ səm pəršù šje ta prà:u cà:jt na šì:xt. – Sem moral iti sto na uro, da sem prišel še pravi cajt na šiht ‘v službo’.

☐ SSKJ –, SSF –

- 24 **jezik teče komu, ko bi bil namazan • já:zək tjá:čje kièrmu, ku-b biu namà:zan** ‘zelo hitro, spretno govoriti’

Sasà:t tjá:čje já:zək, ku-b biu namà:zan. – Sosedu teče jezik, ko bi bil namazan.

☐ SSKJ ekspr. **jezik ji (gladko) teče, ji teče kot namazan** ‘izraža se spretno, z lahkoto’, SSF – (imeti namazan jezik; namazan jezik; jezik teče komu kakor mlin)

- 25 **ko bi mignil • ku-b mî:gnu** ‘zelo hitro, v trenutku’

Ku-b mî:gnu, je biu nazà:j. – Ko bi mignil, je bil nazaj.

☐ SSKJ +, SSF –

- 26 **kuzla skače v rit komu • kù:zla u rət ská:čje kièrmu** ‘komu se mudi kaj narediti (! drugačen pomen kot v KJ)’

Kugà:s pa adlà:šəu, zdɛj ti pa kù:zla u rət ská:čje! – Koga ‘zakaj, kaj’ si pa odlašal, zdaj ti pa kuzla v rit skače!

☐ SSKJ –, SSF (441) **kúzla skáče v rit kómu** /vulg.; pren./ ‘kdo je v težkem, neprijetnem položaju, v stiski’; sop.: **kuzla začne lizati koga**

- 27 **letati ko ptič • lá:ta ku təc** ‘hitro, lahkotno se giblje’

Lã:ta ku təc, nabjèn dã:u mu nã:j advjèč, pausùot ga-j dást. – Leta ko ptič, nobeno delo mu ni odveč, povsod ga je dosti ‘pri vsem je zraven’.

☐ SSKJ –, SSF –

- 28 **mimo grede • mî:m grədje** ‘1. spotoma, 2. (na) hitro’

1. *Bɛ šù mî:m grədje šje x má:m?* – Bi šel mimo grede še k mami? 2. *Sej tû:lje buoma pa mî:m grədje narjédla, puá:l griema pa šje mî:dva damù:.* – Saj tole bova pa mimo grede naredila, poli ‘potem’ grema pa še midva domov.

☐ SSKJ **mimo grede se ozira po hišah** (brez razlage), SSF –

29 **na hitrico** • *na xì:tarca* ‘1. zelo hitro, 2. hitro in površno’

1. *K-səm damù: pəršù, səm šu na xì:tərca mau žvà:ùda nafùotrat, žiènska je pa na xì:tarca nà:kej skù:xala, pà sma šlã na í:ùo.* – Ko sem prišel domov, sem šel na hitrico malo živaldo ‘živino’ nafotrat ‘nakrmit’, ženska ‘žena’ je na hitrico nekaj skuhalo, pa sva šla na njivo. 2. *Se vù:t, de-j na na xì:tarca narjã:n – tù: na bùo za dá:uk.* – Se vidi, da je na hitrico narejeno – to ne bo za dolgo ‘trpežno’.

☐ SSKJ **na hitrico narediti, pripraviti kaj** ‘izraža veliko hitrost’, SSF –

30 **na horuk narejeno** • *na xo-rù:k narjã:n* ‘na hitro, površno narejeno’

Nã:j dá:bar, če-j pravìèč na xo-rù:k narjã:n. – Ni dobro, če je preveč na horuk narejeno.

☐ SSKJ –, SSF –

31 **ne bodi len** pragm. fr. • *na buot lã:n* ‘izraža hitro odločitev za neko opravilo, dejanje’

Jèst pa, na buot lã:n, səm uzìeù skiéra, pa cà:ù nuógrat pusã:kau. – Jaz pa, ne bodi len, sem vzel sekiro, pa cel vinograd posekal.

☐ SSKJ ekspr. fant, **ne bodi len**, skoči za tatom brez obotavljanja ‘urno’, SSF –

32 **ne smeti komu dva palca navzkriž pokazati** • *na smã:t/smèt kièrmu dvà: pà:uca nauškrì:š puká:zat* ‘kdo je zamerljiv, hitro užaljen’

Tép pa na smã:š dvà: pà:uca/pársta nauškrì:š puká:zat, žje zamìeřeš! – Tebi pa ne smeš dva prsta navzkriž pokazati, že zameriš!

☐ SSKJ –, SSF –

33 **ni treba komu dvakrat reči** • *na bùo (nã:j) trá:ba dvà:kat rièčt kièrmu* ‘ni treba prositi koga, bo sam rad in hitro prišel, napravil’

Pì:t ga puklì:č, pa mu na bùo trá:ba dvà:kat rièčt. – Pit (na pijačo) ga pokliči (povabi), pa mu ne bo treba dvakrat reči.

☐ SSKJ ~ ekspr. **tega si ne da dvakrat reči** ‘to napravi brez obotavljanja’, SSF –

34 **ob prvem (od šuba) narediti** • *ap pàrvəm (at šù:ba) nardèt* ‘1. hitro, 2. ob/v prvem poskusu narediti’

Ap pàrvəm (at šù:ba) je tù: narièdu. – Ob prvem (od šuba ‘v enem zama-hu’) je to naredil.

☐ SSKJ –, SSF –

35 **od danes na jutri** • *at dɛŋɛs na jù:tar* ‘zelo hitro’

Tù: pa na griɛ at dɛŋɛs na jù:tar, buo trá:ba pa šje mà:u pučá:kat. – To pa ne gre od danes na jutri, bo treba pa še malo počakati.

☐ SSKJ ~ (ekspr. **težav ne premagaš od danes do jutri** ‘kmalu, hitro’), SSF ~ (155) **od dânes do jútri** /ekspr.; prisl. zv./

36 **povedati ko iz topa** • *puvâ:dat ku iz tò:pa* ‘1. hitro povedati, odgovoriti, 2. dobro znati’

Je puvâ:daŋ ku is tò:pa. – Je povedal ko iz topa.

☐ SSKJ – (**odgovoril je, kot bi ustrelil iz topa** ‘zelo hitro’, SSF **izstrelíti** (in **odgovoríti**) **kot iz tôpa** /ekspr.; primera, tudi **ustreliti**/ ‘odgovoriti hitro, brez oklevanja

37 **poditi <se> ko vrag** • *pudɛt <šje> ku ɤrà:k* ‘zelo hitro voziti’

S kuá:jəm (mutò:rjəm, à:utam) <šje> pudì: ku ɤrà:k. – S konjem (motorjem, avtom) <se> podi ko vrag.

☐ SSKJ pog., eksp. **jezditi, voziti kot vrag** ‘zelo hitro, dobro’, SSF –

38 **<tako> hiteti, da vse leti (frči) po luftu ‘zraku’** • *<takù> xí:tɛt/xɛtá:t, dje ɤsɛ̀ pu lù:ft lɛtì: (fərcì:)* ‘zelo hiteti /kaj delati/’

Žje cà:u dà:n (takù) xɛtì:, dje ɤsɛ̀ pu lù:ft lɛtì:. – Že cel ‘ves’ dan tako hiti, da vse po luftu ‘zraku’ leti.

☐ SSKJ eksp. **hiti, da vse frči po zraku** ‘zelo’, SSF –

39 **povedati, ko bi iz topa ustrelil** • *puvâ:dat, ku bi iz tò:pa ustrâ:lu* ‘1. na hitro povedati, 2. dobro znati’

Je puvâ:daŋ, ku bi iz tò:pa ustrâ:lu. – Je povedal, ko bi iz topa ustrelil.

☐ SSKJ ~ **odgovoril je, kot bi ustrelil iz topa** ‘zelo hitro’, SSF (**izstrelíti** (in **odgovoríti**) **kot iz tôpa** /ekspr.; primera, tudi **ustreliti**/ ‘odgovoriti hitro, brez oklevanja’)

40 **[priti, narediti ...] ko bi z očmi trenil** • *ku-b z ačmì: trjá:nu* ‘zelo hitro’

Je pərsù, ku-b z ačmì: trjá:nu. – Je prišel, ko bi trenil z očmi.

☐ SSKJ – (~ **kot bi trenil**), SSF (988) ~ **kot bi trénil [z očmí]** /ekspr.; primera, 3. os. ed., s pogoji. **bi** ‘zelo hitro, naglo’; sop.: **kot bi mignil**

41 **rasti ko gobe po dežju** • *ràst ku guòbje pu dɛžì* ‘zelo hitro rasti /otrok, rastline/’

Samù maŋ gurkù:tje je trá:ba, pa-u rá:stlu ɤsɛ̀ ku guòbje pu dɛžì. – Samo malo gorkote ‘toplote’ je treba, pa bo raslo vse kot gobe po dežju.

☐ SSKJ (**hiše rastejo kot gobe po dežju** – brez razlage pomena); SSF (235–236) **rásti kot góbe po dežjù** /ekspr.; primera, dov. **zrasti**/ ‘zelo hitro rasti; pojavljati se, nastajati v velikem številu, v veliki količini’.

- 42 **rasti ko konoplja** <v dreku> • *ràst ku kuná:plje <u drièk>* ‘zelo hitro rasti’

Sasá:daṽ atrá:c rá:steje ku kuná:plje <u drièk>. – Sosedovi otroci rastejo ko konoplja v dreku ‘blatu, iztrebkih’.

K brez dreka

☐ SSKJ ~ **raste kot konoplja** ‘hitro’, SSF ~ **rásti kot konôplja** /ekspr.; primera/ ‘zelo hitro rasti’

- 43 **s kljuke sneti koga** • *s klý:kje snjèt* kièrga ‘na hitro koga dobiti za kakšno delo’

Ka pa ná:s prà:j puvá:daṽ – mý:slěš, dje jěst laxkù aldý: s klý:kje snjá:məm?! – Kaj (zakaj) pa nisi prej povedal – misliš, da jaz lahko ljudi pa s kljuke snamem?!’

☐ SSKJ ~ ekspr. **tega ne morem kar s kljuke sneti** ‘hitro, na lahek način dobiti, izmisliti si’, SSF –

- 44 **teči, da pete koga komaj dohajajo** • *tjèčt, dje* kièrga *pětje kù:mej daxà:jėje* ‘zelo hitro teči’

əm tjéku, dje sa mjě pětje kù:mej daxà:jėje. – Sem tekel, da so me pete komaj dohajale.

☐ SSKJ –, SSF –

- 45 **to bo jutri** • *tù: buo jù:tar* ‘zelo kmalu, zelo hitro’

Tù: buo jù:tar, ku-u trá:ba spět na šj:xt. – To bo jutri, pa bo treba spet na šiht ‘v službo’.

☐ SSKJ –, SSF –

- 46 **trka na vrata kaj** (= **pred vratmi je kaj**) • *tərka na ʋrá:ta* kěj (= *prad urá:təm* je kěj) ‘hitro se kaj bliža, približuje’

Zdèj pa žje zý:ma na ʋrá:ta tərka. (Zdèj je pa žje zý:ma prad urá:təm.) – Zdaj pa že zima na vrata trka. (Zdaj je pa že zima pred vratmi ‘vrati’.)

☐ SSKJ +, SSF (1065) **kàj trka na vráta** /ekspr.; pren./ ‘kaj se začenja, je tu’; prim. **biti pred vrati**

- 47 **ura bo noč** • *ù:ra buo nù:č* ‘čas priganja /npr. pri kakšnem delu/’
Dèjmuo, ù:ra buo nù:č. – Dajmo (pohitimo), ura bo noč.
 ☐ SSKJ + šalj. **pohitite, ura bo noč** ‘kmalu bo noč’, SSF –
- 48 **Ura teče, nič ne reče.** *pregovor* • *Û:ra tjá:čje, nêč na rjá:čje.* ‘čas hitro in neopazno mineva’
 ☐ SSKJ +, SSF –
- 49 **vreči kaj v usta (krof ‘golšo’)** • *u ù:jsta/krâf vâřčt kèj* ‘na hitro pojesti kaj’
Səm pəršù s šj:xta, na xì:tar ná:kej u ù:jsta/krâf vâřgu, pa spët šù pu dâ:l.
 – Sem na hitro nekaj vrgel v usta/krof (golšo), pa spet šel po delu.
 ☐ SSKJ –, SSF –
- 50 **voda teče v grlo komu** • *uá:da tjá:čje ù gárlu kièrmu* ‘biti v časovni stiski zaradi kakega dela; hitro mora kdo ukrepati’ (antonim: ne gori voda ‘se ne mudi’ *Kâr pučâ:s, sa na gurj: uá:da.* – Kar počasi, saj ne gori voda.)
Ûòs-ca:jt je adlà:šëu tju: nardèt, zdèj mu pa uá:da ù gárlu tjá:čje. – Ves čas je odlašal to narediti, zdaj mu pa voda v grlo teče.
 ☐ SSKJ ekspr. **zdaj mu pa že voda v grlo teče** ‘je v hudi časovni stiski zaradi kakega dela’, SSF (1046) **vôda têče kómu v gřlo** /ekspr.; 3. os. ed., pren./ ‘kdo je v zelo težkem, neprijetnem položaju, v hudi (časovni) stiski’

5 Sklep

Glede na število zbranih frazemov v šentruperskem govoru – 20 oziroma 50 – in med njimi tudi takih, ki jih oba primerjana priročnika ne vsebujeta, lahko rečemo, da je opravljena raziskava znaten prispevek k obogatitvi frazemskega sestava slovenskega diasistema tako frazemov s sestavino čas z dodanimi 7 frazemi kot s pomensko sestavino *hiteti*, *hitenje* z dodanimi 24 frazemi. Ponovno lahko ugotovimo, da je SSKJ bogatejši vir frazemov kot SSF, saj jih ima s sestavino *čas* več 12, s pomensko sestavino *hiteti*, *hitenje* pa 16. SSF pa ima le 3 take, ki jih SSKJ nima. Tudi ta primerjava pokaže, da so kriteriji za izbor frazemoV v SSF nejasni.

Viri in literatura

- SMOLE, Vera, 2007a: Vprašanje kvalifikatorjev v slovenskih (frazoloških) slovarjih knjižnega jezika in narečij (na primeru frazemov s sestavino *rit*, *zadnjica*, *zadnja plat*). Erika Kržišnik, Wolfgang Eismann (ur.): *Frazeologija v jezikoslovju in drugih vedah: Europhras Slovenija 2005*, [Strunjan, 12.–14. september 2005]. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko. 299–312.
- SMOLE, Vera, 2007b: Pomen leksema *oko* kot sestavine frazemov v slovenskem vzhodnodolenjskem govoru Šentruperta. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*. Novi Sad. [853]–862.
- SMOLE, Vera, 2008a: Hrvaški novoštokavski ikavski in slovenski vzhodnodolenjski frazemi – podobnosti in razlike. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 14. Zagreb. 59–78.
- SMOLE, Vera, 2008b: Geolingvistična predstavitev izbranih frazemov s sestavino *roka* v slovenskih narečjih. Aleksandra Derganc (ur.): *Zbornik referatov za štirinajsti mednarodni slavistični kongres, Ohrid, 10.–17. september 2008* (*Slavistična revija* 56/2). Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije. [49]–73.
- SMOLE, Vera, 2014: Frazemi za domače živali v slovenskem vzhodnodolenjskem šentruperskem govoru. Ivana Vidović Bolt (ur.). *Životinje u frazeološkom ruhu*. Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa *Animalistički frazemi u slavenskim jezicima* održanog 21. i 22. III. 2014. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta. 1–21. URL: http://www.animalisticki-frazemi.eu/images/frazemi/zbornik_radova/Smole%20za%20WEB.pdf (vpogled: 30. 5. 2015).
- SSF = Janez Keber, 2011: *Slovar slovenskih frazemov*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- SSKJ = *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. 1970–1991. Ljubljana: DZS. URL: www.fran.si.